

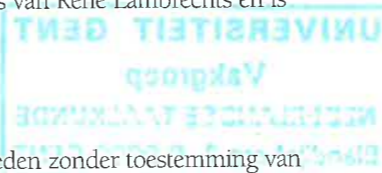
Opgedragen aan alle minnaars van ons streekdialect.

Abbeiding omslag:

De klassieke hoorn van overvloed die eigen is aan onze en andere streektalen.
Dit embleem - voor ons taakeigen - vonden wij bij de notities van René Lambrechts en is
dus ook een eresaluut aan onze illustere voorganger.

ISBN 9080662836

Geen uittreksel, noch overname uit deze uitgave mag geschieden zonder toestemming van
de Heistse Heemkundige Kring "Die Swane".

Inleiding

In 1976 schreef René Lambrechts in het Swanekoeriertje, het maandblad van de Koninklijke Heemkring Die Swane¹ de volgende inleiding bij een oproep om zoveel mogelijk aan streektaalvorsing te doen: "Hebt gij al opgemerkt, vrienden, dat de meest ongrijpbare, de vluchtigste zegswijzen van ons Kempisch dialect, precies de meest alledaagse zijn, die we haast automatisch gebruiken zonder te beseffen dat ook zij tot onze eigen heemtaal behoren, door Van Dale en consoorten misprezen en geweerd?"

Bijvoorbeeld 'Hâ géft er den tut af': hij doet het niet, hij blijft in gebreke. We kennen de uitdrukking allemaal; doch weet iemand ook wat die 'tut' oorspronkelijk betekent?

'Hâ is de pâp oat': hij is weg, gaan lopen. Maar welke pijp, de mollepijp? Nee, ik zie er een jagers- of stropersgezegde in, doelend op een vossen- of konijnenpijp die meer dan één uitgang heeft om te kunnen ontsnappen.

Niet zo direkt verklaarbaar: knoeiwerk, slordig uitgevoerd is 'half se gat' ineengeslagen, ineengesmeten, ineengestoken. Nauw verband daarmee: 'Hâ hee-t-er mee de klos onder gesloage': het werk is maar half en zeer slordig uitgevoerd, hij kent er niets van en heeft zo maar wat geklungeld. Maar wat is die klos dan? Beslist geen vulgaire seksuitdrukking. Zonder bepaald zeker te zijn, zou ik toch een verklaring willen toeschuiven. Ik denk dat het gezegde ontstaan is uit het kinderspel met de dop of de tol. De houten, ietwat conische bol van de dop heet namelijk de klos. Als een onhandige speler de pees te vroeg of te laat wegtrok, kwam soms de dop met de bovenkant op de grond of tussen de andere doppen terecht, en dan was er 'mee de klos ondergesloage'.

'Iemand 'n schoor zette' is die persoon een flinke schop geven. Een muur schoren is er een steun tegen zetten; een balk onderschoren is er een steun onderplaatsen. Een stamp geven kan dus metaforisch beschouwd worden als het plaatsen van een steun of schoor onder iemands zitvlak! 'Hâ zit-er mee geschoore': hij is er mee gefopt en zit er mee opgescheept, heeft wellicht een andere oorsprong".

Die oproep van R.L. heeft ons altijd gefascineerd. Al de jaren daarna hebben we zoveel mogelijk materiaal vergaard en opgespoord. In hetgeen hierna volgt hebben we natuurlijk ook kunnen putten uit hetgeen R.L. opgetekend en nagelaten heeft. Deze onvolprezen heemkundige benutte elk stukje papier dat hij bij de hand had om op te schrijven wat hij gehoord had. Maar nu eerst een meer algemene analyse.

Onze échte moedertaal d.w.z. de taal die we thuis en op de speelplaats van de school vanaf onze prille jeugd geleerd hebben, is het Hèsts dialect (H.D.). Het is, spijtig genoeg, bijna verworden tot een taal die alleen nog maar geschikt is voor

1 Swanekoeriertje 1976, jg. 5, p. 58

huiselijk en - toch nog - voor plaatselijk gebruik. Het dialect is nochtans het taaleigen van een plaatselijke - kleine - gemeenschap. De betekenis van het woord dialect is "uitspraak". Een dialectspreker kan meer nuances uitdrukken in z'n "moedertaal". Tegen een vreemdeling proberen we min of meer "Algemeen Nederlands" (A.N.) te spreken. Het is nu eenmaal de taal die op school geleerd wordt en die we in de krant lezen, maar - vooral - die we op radio en televisie horen.

Het is - ons inziens - een misverstand te denken dat het dialect een onbeschaafde taal zou zijn, tenzij je onbeschaafde woorden en uitdrukkingen gebruikt. Maar die bestaan ook in het A.N. Ik laat het aan jullie over of het scheldproza en de triviale taal van sommige proza- en soapschrijvers erg beschaafd is.

Nu is het zo dat ons dialect - in zijn beschaafde vorm wel te verstaan - stilaan meer gaat lijken op het A.N. Veel kinderen spreken, ook thuis, geen dialect meer. De ouders en grootouders trachten zo goed en zo kwaad als dat kan, thuis geen dialect meer tegen hun kinderen en kleinkinderen te spreken. Daarenboven spreken de meeste mensen van onze derde leeftijd - zelfs als ze nog dialect spreken - niet meer hetzelfde dialect als datgene dat wij spraken in onze kinderjaren. Een gesproken taal is immers een levende zich immer aanpassend gegeven.

In de loop van de tijd is ons dialect dus onafgebroken geëvolueerd. Onze grootouders spraken anders dan wij en gebruikten andere woorden en uitdrukkingen. Heistenaren van tweehonderd jaren geleden zouden we waarschijnlijk niet zo best meer verstaan en omgekeerd zij ons niet, zelfs als we het platst mogelijke Hèsts van vandaag zouden spreken.

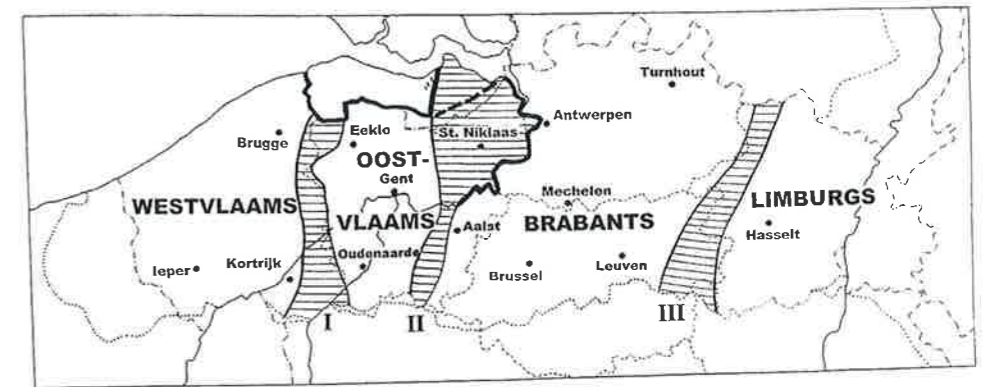
Ons dialect is een Brabants dialect. Wij zijn immers Brabanders² en geen Vlamingen³. Oorspronkelijk werden immers alleen de bewoners van Oost- en West-Vlaanderen, van Frans- of Zuid-Vlaanderen en van het Nederlandse Zeeuws-Vlaanderen, Vlamingen genoemd. Zij spreken trouwens - nu nog - dialecten die zeer verwant zijn met mekaar, en... zeer verschillend van het onze. Ook de Limburgers spreken een ander, meer zangerig dialect, dat stilaan via de ich, mich en dich van de Maaskant overgaat in het Duits dialect dat in de streek van Aken gesproken wordt. De scheidingslijnen tussen de bovengenoemde dialecten noemt men isoglossen⁴.

Per taalkundige bijzonderheid krijgt men dus lijnafbakening. Men spreekt dan van isoglossenbundels. Die bundels vallen natuurlijk niet samen met de provinciegrenzen van de hoger aangehaalde regio's, maar lopen eerder langs natuurlijke grenzen zoals rivieren, b.v. de Schelde. Op die lijngrenzen zijn dan ook weer uitzonderingen. B.v. in het Gentse dialect laat men precies zoals in het Brabants de eind-neg weg [loope is daar luupe]. Steden zoals Dendermonde, Aalst, Ninove, Geeraardsbergen en het omliggende platteland spreken een volwaardig Brabants dialect.

² Bewoners van het vroeger hertogdom Brabant (huidige prov. Antwerpen, provincie Vlaams-Brabant en de provincie Noord-Brabant bij onze Noorderburen). Let wel op: de heerlijkheid Heist behoorde niet tot het hertogdom maar was in het ancien regime een ressort van Mechelen

³ Bewoners van het Graafschap Vlaanderen

⁴ Isoglos[Gr. iso=gelijk]: lijn die de grens vormt van plaatsen met één of meer taalkundige bijzonderheden

Het taallandschap in Vlaanderen.

De isoglossen bundels tussen het Brabants en het Limburgs liggen in de buurt van de Gete.

Natuurlijk of uiteraard zijn er plaatselijke verschillen in onze Brabantse dialecten. Iemand van Itegem en Wiekevorst spreekt anders dan iemand van Heist. Maar we hebben niet de minste moeite om hen te verstaan. Ook niet met iemand van Turnhout of van Tienen of van Breda en Eindhoven uit de Nederlandse provincie Noord-Brabant. Want allemaal spreken ze een Brabants dialect. We hebben soms wel wat moeite om iemand van Tongeren of van Roeselare te begrijpen. Want zij spreken Limburgs en Vlaams, of beter *Vlènders* sinds wij ook - de Brabanders - en Limburgssprekenden, Vlaamssprekenden genoemd worden.

Goed om weten is, dat onze dialecten langzaam gegroeid zijn uit het oer-Germaans dat enkele duizenden jaren geleden door een volksstam gesproken werd, die waarschijnlijk in Zuid-Skandinavië woonde en die zich in de loop van de eeuwen verspreid heeft over Noord- en West-Europa. Dit echte oer-Germaans is nooit een geschreven taal geweest zoals dat wel het geval was met het Latijn, het Hebreeuws, het Egyptisch en nog zovele ander talen.

Ook het Noors, het Zweeds, het Deens, het IJslands, het Duits, het Engels en natuurlijk dus het Nederlands zijn uit dat oer-Germaans ontsproten. Uit het Latijn ontstonden: het Frans, het Italiaans, het Spaans, het Portugees, het Roemeens en nog enkele weinig gesproken talen zoals het Zwitserse Reto-Romaans. Al die voornoemde taalrichtingen behoren dan weer tot een oergroep die men het Indo-Europees noemt. Het was de oertaal die gesproken werd van India tot IJsland. Ook de Slavische talen behoren daartoe.

Voorbeelden⁵:

Nederl	Duits	Engels	Latijn	Italiaans	Frans	Grieks	Perz/Ind	Russ.
Vader	Vater	father	Pater	padre	père	patēr	pitar	
Moeder	Mutter	mother	Mater	madre	mère	mētēr	mātar	matj
Broeder	Bruder	brother	Frater	fratello	frère	phratēr	bhrātar	brat

⁵ Sesam Wereldgeschiedenis

Hoofdstuk I: VERANTWOORDING

§1. Vaststellingen

Ons dialect, het Hèsts Dialect (H.D.), is - zoals alle talen en dialecten - altijd in beweging. Het meest "moderne" dialectwoord dat wij gevonden hebben, was in het Gentse dialect (naar ik verneem bij ons ook gekend door de jongeren). Daar wordt het tongzoenen dialectisch benoemd met *moulinexe*. Nu is een Moulinex er gekomen rond het laatste kwart van de vorige eeuw. Dus archaisch kan dit werkwoord in het dialect niet zijn. In het H.D. is een recent dialectwoord "*boenklimenaad*" of cider/champagne dat aangeboden wordt op recepties⁷. Langs de andere kant geraken sommige woorden in onbruik. Het woord "zwick" is er zo een omdat de waterputten waar die zwick bijhoorde ook in onze streek volledig verdwenen zijn. Er ontstaan soms wel modewoorden - op gewestniveau - die daarna in het niets opgaan door een soort natuurlijke eliminatie. Mogelijk behoren de aangehaalde recente "moderne" woorden wel tot deze verdwijnwwoorden.

De enorme waarde van het dialect als basis voor taal- en heemkunde is een belangrijk aspect. De gewestelijke idiomen of het taaleigen bewaren immers een schat aan taalrelicten, die zowel fonetisch als etymologisch tot dikwijls hoge ouderdom opklimmen. Hetgeen we hier brengen is geen wetenschappelijke benadering van ons dialect maar een louter heemkundige diepvriezer om het teloorgaan te vermijden.

De hedendaagse "officiële" talen worden - ook vandaag dus nog - gevoed door een bron. En deze bron is dus - in alle talen - de gewesttaal. Het is dan ook van essentieel belang dat gewesttalen blijven bestaan. Slaat men woordenboeken open van vroegere jaren dan vindt men daarin woorden opgenomen met de vermelding ZN (Zuidnederlands) of Barg. (bargoens of dieventaal). In latere edities vallen dan die beperkingen weg omdat die woorden in de algemene omgangstaal of het Algemeen Nederlands (A.N.) aanvaard zijn.

Dit verschijnsel geldt niet alleen voor het Nederlands - met toch twee gebiedsomschrijvingen - maar evenzeer voor b.v. het Frans. De vermelding was daar dan "argotique" (dieventaal) om in een volgende uitgave de vermelding "toléré" te krijgen. Zo zijn in het A.N. de woorden brommer en bromfiets ontsproten uit de gewesttaal en ingeburgerd in de algemene omgangstaal. In de inleiding van Verschuerens Modern Woordenboek, achtste uitgave, 1979, vinden we dat er nieuwe woorden zijn opgenomen die nog in geen enkel ander woordenboek te vinden zijn. O.a. zijn vermeld: deeltijds, hapklaar, nestwarmte, zwerfkapitaal...

De pogingen, in het verleden, om niet alleen de Heistse gewesttaal - maar ook van de ons omringende dorpen - te boek te stellen, liepen dikwijls spaak. Het falen kan

⁷ Ik werd op het gebruik van dit woord gewezen door de mevrouw die de Standaard Boekhandel uitbaat en die verder onkundig is van ons H.D.

men meestal zoeken in het feit dat de juiste schrijfwijze de grote moeilijkheid was. Het ligt niet zo ondubbelzinnig voor de hand om alle typische klanken - de fonetiek - juist weer te geven. Een inwoner van ons gewest - die nog voeling heeft met ons dialect - kan dit wel overbruggen door de geschreven woorden hardop te ontcijferen. Maar iemand van elders heeft daar geen boodschap aan.

De uitspraak van klinkers en tweeklanken, inclusief de korte en lange klanken, bedragen in het A.N. veertig. In onze gewesttaal zijn de nuances veel talrijker. Ook woorden die in het A.N. niet bestaan, alsook klemtoonverschuivingen komen daar nog bovenop. Maar de manier waarop de klanken moeten uitgesproken worden - de fonetiek - is toch wel het belangrijkste.

Zoals wij hierna stellen zijn er op de randen van het huidige Heist reeds klankverschuivingen. Maar ook in de verschillende dorpen van de vroegere Heistse Heerlijkheid bestonden die en bestaan die nu nog. Maar moest er een "soap" gemaakt worden in een artificieel algemeen Hèsts - dat dus voor alle deelgemeenten zou gelden - dan zou dit de bal misslaan. De dialectische eigenheid van de verschillende dorpen zou teloor gaan. Het zou een verarming betekenen en niet meer natuurlijk zijn⁸. De echte authenticiteit gaat dan verloren.

§2. Het geschreven Heists dialect (H.D.)

Om ons Heists dialect op papier te zetten, is het volgens ons niet aangewezen te vertrekken van een "deftige" spelling en daarvan een fonetische spiegel te maken, waarin de dialectuitspraak naar voor komt. Ons opzet is te vertrekken van een eigen alfabet. Maar dialect is nu eenmaal klankrijker, smeüiger, dikwijls veelzeggender en helderder dan het A.N., dat zichzelf wat dat betreft soms verarmt. Zo had men in de (vorige) Nieuwe Spelling er beter aan gedaan de dubbele ee en oo te behouden. De klankwaarde zou daardoor beter behouden gebleven zijn, ook voor buitenlanders, die onze taal proberen te leren. **Hier hebben we dat dus terug ingevoerd.**

In zover het ons in de geest kwam hebben we, in de onderstaande samenvattende tabel, gezocht naar gelijklopende klankvarianten in de Engelse (eng.) en de Franse (fr.) taal, alsook natuurlijk in het A.N. (nl.) zelf. Ieder poging in dit verband - het Hèsts te schrijven - is natuurlijk ongetwijfeld onaf. Rationele verklaringen voor alle uitspraakaspecten zijn niet altijd zó voor de hand liggend. Ootmoedig moet ik ook bekennen dat ik opgegroeid ben in het Goors dialect en dus ook deze dialectvariante met de moedermelk heb meegekregen. Ook de lagere school waar men zijn jeugd jaren heeft gesleten speelt dus een belangrijke rol. Wie b.v. in Heist-centrum de lagere school bezocht heeft in school Onzea heeft een andere dialectuitspraak dan iemand die de gemeenteschool in de Bossestraat doorliep. Zo zijn er nog meerdere variaties naar voor te brengen.

Voorbeeld: "we vliegen d'er in" is een veel gebruikte uitspraak.

als we echter de vraag stellen wordt dit op diverse plaatsen wel anders

⁸ Het gebeurt wel op TV met het Antwerps

verwoord en dan zegt men op sommige plaatsen: "vliege **me** d'r in?"
 "mitte": moet jij/gij. Dit wordt in de diverse deelgebieden van ons dialect met variaties verwoord.

Merkwaardig in de Brabantse dialecten - dus ook in het Hèsts, maar vrij algemeen - is een zekere vorm van dyslexie of woordblindheid.

Voorbeeld: een wesp wordt bij ons een weps
 een hesp wordt bij ons een heps
 een praline wordt bij ons een pranil.

De absolute volledigheid in deze aangelegenheid bekomen - wel betrachten - is vermoedelijk een utopie. In de hiernavolgende woordenlijst wordt ook de betekenis in het A.N. aangegeven. Maar de verborgen onderhuidse betekenis van woorden uit ons dialect zijn veel ruimer. Zo is "sjoempvol" vertaald als boordevol. Maar bij sjoempvol ziet men het water al over de **rand vloeien!**

Gestreefd is om de klankkleur zo aanvaardbaar mogelijk om te zetten. Toch moet het zo vlot mogelijk leesbaar blijven. We zullen dan ook proberen om zoveel mogelijk volwaardige Heistse zinnen in te lassen, bij het weergeven van de woorden. Zoals we reeds aanstipten voldoet de weergave met de fonetische tekens - van engelse oorsprong - hoe goed die ook bewezen hebben te werken, niet voor dit opzet. Iedereen beheerst immers niet paraat deze fonetische en diacritische tekens - hoe goed dat ze ook klanken weergeven. De leesbaarheid zou men dan bijna kunnen vergelijken met de leesbaarheid voor ons van het cyrilisch schrift⁹.

We vertrekken voor de leesbaarheid dus van de A.N.-klanken, die we dan wel aanvullen met accenten en toevoegingen om de klankafwijking duidelijk te maken. Deze "spraakkunst" leggen we uit in hoofdstuk II.

Aanvullende nota's:

- Zoals ook in andere Brabantse dialecten plaatsen we in ons dialect - schijnbaar overbodig - het lidwoord "de" voor de naam van een weekdag. Maar die "de" kan dan wel twee betekenissen hebben.
 Voorbeelden: a) de rest van 't werk din (of dun) me wel de méndag;
de in betekenis van **op**
 b) schieren din me altaa de vrâdag; **de** betekent hier **elke**
- De tussen-n en de eind-n die we niet uitspreken, schrijven we ook niet. De eind-n schrijven we wel vóór de letter h en een klinker waar de uitspraak dit vereist.
- ij wordt geschreven als â omdat wij in het H.D. toch ook wel een lichte a horen; ei schrijven we als aa om dezelfde reden.
- Klanken - b.v. t/r - die op het einde van een woord niet uitgesproken worden, worden ook weggelaten. B.v. dat wordt bij ons "da"; hier wordt hie. Ook weer hier dezelfde aanvulling als voor de eind-n (b.v. dat hoës)
- Bij een variante oplossing of woord hebben we gebruik gemaakt van **het teken /** i.p.v. telkens gebruik te maken van het woordje "of"

⁹ Gebruikt in de schrijfwijze van het Russisch

Hoofdstuk II: UITSPRAAK, VERBUIGINGEN & ALLERHANDE

§1. De hoofdfonetiek

AN	Heists dialect	Verandering	Uitspraak	Opmerking
Klinkers				
a:				
warm, gendarm, gracht	wérm, gendérm, grécht	a klinkt als é	korte scherpe E	nl.: kerf
ader, bladeren, plagen	oar, bloaren, ploagen	a wordt oa uitgesproken	oa wordt uitgesproken als een engelse A	eng.: water; er gebeurt soms ook een uitstoting of syncope van de d
dacht	doecht	a verandert i/e oe	langgerekte OE	eng.: due
zacht	zocht	a verandert i/e o	korte O	nl.: mot
kar	kaar	a wordt lang	uitgesproken AA	eng.: faster
e:				
vechten, vlechten, hen	vichte, vlichte, hin	e wordt i	korte scherpe I	fr.: prix
emmer	iejemer/ieëmer	e wordt ieje/ieë	lange IE + J E	vgl met engelse uitspraak: gear (versnelling); syncope van een m in emmer
ketting	keeting	e wordt ee	lange EE , langer dan in tenen	eng.: way syncope van een t
elf	eulf	e wordt eu	zachte EU	nl.: geur
erwtten	aate	e wordt aa	AA uitgesproken	eng.: faster, sync.w
pee	péj	e wordt éj	EJ uitgesproken	de E kort en scherp
i:				
smid, is, inkt	sméd, és, énk	i wordt é	korte scherpe E	fr.: (gour)mets/mais
vinden, binden	vaane, baane	i wordt aa	gerekte franse A	fr.: âme
u:				
put, plukken, vullen, Brussel	pit, plikke, ville, Brissel	u wordt i (ont-ronding v/d u)	korte scherpe I	fr.: prix
kuchen	koeche	u wordt oe	langgerekte OE	eng.: shoe
rups, durven	résp of rèps, dérive	u wordt é	korte scherpe E	fr.: mais

nu	naa	u wordt lange A geschreven	soms uitgesproken als ei		
o: korf, dorst, snork bom, trommel, pop, pomp, op, om romp, zonk, tronk	kérf, dést, snérk boem, troemmel, poep, poemp, oep, oem, roemp, zoenk, troenk	o wordt é o wordt oe	korte scherpe E langgerekte OE	fr.: mais Brussels: stroet voor straat	
Tweeklanken					
ij: bijten, smijten, vijl, bijl, bijten, vislijn	bâte, smâte, vâl, bâl, bâte vislèn	ij wordt â ij wordt è	lange AA zoals in open lett-greep franse E	fr.: âme fr.: père	
ei: eikels mei, eieren	ieëkels (iejekels) maa, aare	ei wordt ieë/ieje of aa	IE en E afzonderlijk laten horen of AA	kan ook met tussenvoeging van J	
aa: maan, baan, rapen, gapen maand, Maarten, naald, haantje, schaalte, laatst, maalter, raapkool sjaal Haacht laag maart, paard, vaars, staart kaas, haring, aas	moan, boan, roape, goape ménd, Mètte, nél, hénke, schéltje, lést, mélder, répkoeël sjâl Hocht liejeg mjeit, pjeid, vjeis, stjeit kees, hérink, ees (soms ook oas)	aa of a wordt oa aa wordt é/è aa wordt á aa wordt aa wordt ieje aa wordt jei aa/a wordt ee of é	engelse A korte scherpe E (niet indien è) franse A o korte O gerekte IE +JE J + tweeklank EI lange scherpe EE , langer dan in het nl tenen EI-klank , langer en platter dan in 't nl. eisen	eng.: water vergelijk roap van hiervoor en répkoeël fr.: barre nl.: bord J is typisch voor het dialect van Hèst bij hérink ook medeklinkerverandering	
eu: veulen, peuteren, keuteren, steun, reuk, meubel beurs	veele, peetere, keetere, steen, reek, meebel bés	eu wordt ee korte scherpe EE	hoofdklank EE eu wordt niet gebruikt in 't Hésts dialect de engelse A de lange IE	eng.: way fr.: mais (?) eng.: water nl.: bier	
kneuter beuk	knoater biek	eu wordt oa eu wordt ie			

oe: koe, roede, goede	koij, roij, goije	oe wordt oij	voorliefde voor de OIJ-Klank korte U lange IE	vrij typisch voor het H.D.; o kort of o fr.: sur nl.: bier
voerman voeren, roeren, zoeken, zoet, proeven, groen	vurman viere, riere, zieke, ziet, prieve, grien	oe wordt u oe wordt ie		
ou: zouden, mouw	zaan, maaf	ou wordt aa	lange AA zoals i/e open letter-greep	eng.: fasten
ui: huis, muis, kruis, uil juist	hoas, moas, kroas, oal/hoës, moës... zjost [ook zjést/zjust]	ui wordt oa (ook wel oë) ui wordt zjo (afwijkingen in de diverse dorpen) ui wordt é ui wordt oij ui wordt ie	de engelse A ZJ + korte nl. O of O korte scherpe E korte Q+IJ korte IE	eng.: water nl.: mot fr.: mais nl.: bier
luisteren, vuist, buikske, duister lui duizend	léstere, vést, békske, déster loij diezend	ui wordt é ui wordt oij ui wordt ie	korte scherpe E korte Q+IJ korte IE	fr.: mais nl.: bier
ee: meester, beest, spreekt, eerst	mjoster, bjost, spjokt, jost	ee wordt jo (wel afwijkingen in de diverse dorpen) ee wordt é	JO-klank, kenmerk voor 't Hésts dialect korte scherpe E	nl.: hemd
beemd, speelt, beeld tweede been, gevee	bémd, spélt, béld twodde bieën, gevieë ook geveje kan	ee wordt o ee wordt ieë of (?) ieje	korte nederl. O lange IE en E afzonderlijk of invoering J	nl.: bord, kort IE van nl. bier
merel (oorspronkelijk met ee)	mjeirel	lange e wordt jei	invoering van J gevolgd door EI	de j-klank is typisch voor 't hésts dialect
oo: boom, rood, schoon, stroom nootje, gootje knoop, kookt molen koopt, loopt, bootje	boeëm, roeëd, schoeën, stroeëm nétje, gétje knop, kokt meele kjopt, ljopt, bjopte/bjéte	oo wordt oeë oo wordt é oo wordt o o wordt ee oo wordt jo; bijzond kenmerk v. het hésts (ook afwijkingen in de diverse dorpen)	langgerekte OE + afgescheiden E korte scherpe E korte nederl. O lange EE JO-tweeklank	de oe van nl.: boete fr.: mais nl.: kot eng.: way

Opmerking Echt alle klankvarianten zijn in de bovenstaande tabel ongetwijfeld niet aan bod gekomen. In de hiernavolgende dialectwoordenlijst en gegroepede uitdrukkingen duiken er nog specifieke woordklanken op o.a. de "afgeplatte e". Zo komt er soms ook voor de eu-klank het gebruik van de ö-klank voor b.v. *spörre/spërre/speurre* voor spurrie. De korte o die veelvuldig voorkomt - wordt beklemtoond door 'n onderlijntje, dus o.

§2. De aandachtspunten

- 2.1. De **hoofdklanken** in ons dialect zijn duidelijk
- de korte scherpe i: van niets maken wij niks
van vechten maken wij vichte
tegen mussen zeggen wij misse
 - de lange ie: Die twee-klank komt dan i.p.v. een ander tweeklank: van een schuurdeur maken wij een *schiedee*. Hier gebeurt dan ook nog de uitstoting of de zogenaamde syncope van de r
 - de korte scherpe é: die komt dan in de plaats van een ander éénklank of van de tweeklanken oo en ui: zo spreken wij van een *grécht* i.p.v. een gracht, van *e nètje* i.p.v. een nootje, van een *vést* i.p.v. een vuist (*een vest als kledingstuk is bij ons een zip*)
 - de lange scherpe ee: kan komen in de plaats van de lange aa, de doffe e, de i, de tweeklank eu, de o-klank: haring wordt dan *heering*, ketting wordt *keeting*, bij een diameter spreken wij van een *deemeter* (wel ook syncope van de a) en een veulen wordt bij ons *e veele*, een molen wordt *ne meele*.
 - zeer typisch is het gebruik van j-klank en de jo-klank: van een meester maken we *ne mjoster/mjéster*, als wij kaarten vragen wij niet "wie zit er eerst?", maar wel "wie zit er *jost/jést/just?*";...
 - even typisch is het veelvuldig gebruik van de oa-klank i.p.v. de a: maken wordt *moake*, nagelen wordt *noagele*..
 - de o-klank, houden wij in het oogspringend, kort, **indien de uitspraak het vereist, door o** (zie opmerking § 1)

2.2. Afplattingen bij korte of lange o en a

Deze afplattingen waren bij de oude Heistenaren mondgemeen¹⁰. Van die afplattingen blijven er, nu nog, een aantal overeind. In de onderstaande voorbeelden merkt men also dat er nog een aantal door ons zo verwoord worden, anderen dan weer niet.

Voorbeelden:	dialectuitspraak	opmerking
A.N.	pèsser	in onbruik
passer	pènneke	
pannetje	hèmme	in onbruik
hammen	zèlder	in onbruik
zolder		

¹⁰ Zo werd door Renaat Lambrechts genoteerd rond juli 1949

polder	pèlder	
spaan	spénke	
kloontje	klénke	
zoontje	zénke	
hij wordt	haa wéd't	
agger	ègger	
slof	sléf	
vers	vès	
markt	mèt	
geslagen	geslége/gesleege	
gatje	gèt'teke	bijna in onbruik
tas	tès (ook dus tèssendoek)	
schabje	schèbbeke	
almanak	almanèk	bijna in onbruik
vanger	vènger	bedoeld is hier 'n bed!
blaadje	blèddeke	
tasje (koffie)	zjèt'teke (kaffe)<zjatteke	bijna in onbruik
langs, langsheen	lèst<last	
had je dat maar gedaan	hèd da moa gedoan	

2.3. Niet gebruikte klanken in ons dialect zijn de volgende tweeklanken

- de uu-klank: *mier* i.p.v. muur, *schiedee* staat voor schuurdeur...
- de eu-klank: wordt verdrongen door de ie-, de ee- of de oe-klank.
Voorbeelden: *biek* komt i.p.v. beuk
keeteren zeggen wij tegen keuteren
van iemand die niet deugde wordt gezegd: *hà doecht nie*
- de ui-klank: wordt verdrongen door een scherpe é, een lange ie en de twee klanken oj of oa en zjo.
Voorbeelden: zo komt *loas* van luis
we zijn ook niet lui maar *loj/loij*
we *léstere* ook i.p.v. te luisteren
als bij ons iets juist is dan vinden wij dat het *zjost is* (eerst is *jost!*) (ook wel *zjést/zjust*)
wij wonen in een *hoës/hoäs* i.p.v. in een huis (o is kort)

2.4. Soms sluit ons dialect - in tegenstelling met andere Brabantse dialecten - wel aan bij het A.N. Zo zeggen wij wel degelijk **veel** tegen veel. In Itegem wordt dit wel **veul**, in Berlaar **vuil** en in Schriek en Beerzel wordt dit **vijl**. Nochtans hebben die buurdialecten toch wel min of meer aansluiting met het dialect van Heist. Alleen hebben we daar gewijzigde klankonderdelen.

2.5. In dierenamen (zie hierna), namen van zaken en toestanden zijn we in Heist ook heel sterk om er originele en specifieke benamingen voor te gebruiken.

Voorbeelden:

- a) Dierenamen¹¹: *keesspook* is een koolmees
bonte klepper i.p.v. de grauwe klauwier
schachel i.p.v. een treklijster
miebrèk of een *miezaaker* i.p.v. en mier
- b) Zaaknamen: *boemela* i.p.v. een bal (in Hulshout wordt dat een bol)
gjoseldop voor een draaitol
- c) Toestanden: *vervee* zijn voor bang zijn
kèsversleeten voor tot op de draad versleten
sjoempvol i.p.v. boordevol (ook wel boesjevol)
mojenoks voor modernaakt of (?) voor mooi naakt

2.6. Belangrijk zijn ook de samentrekkingen die wij maken:

Voorbeelden: *waffere* voor wat voor een
hoeëne voor hoe ene
vroem komen voor wederom komen

2.7. Bepaalde dialectische vormen bij vervoegingen

In de inversieve vorm (b.v. de vragende zin) van de vervoegde (hulp-) werkwoorden 2e persoon enkelvoud en meervoud, wordt "d" (of bt dat gecontamineerd of vervormd wordt tot "d") zeer dikwijls vervangen door de r-klank.

Voorbeelden:

Werkwoord	Vervoegde tijd (in AN/HD)	Inverse vorm	Dialectvorm
zijn	waar gij zijt/woa da gâ zâ	waar zijt gij?	woa zèrre (of zâre) gâ of gèlle?
zien	gij ziet iets/gâ zie iet	ziet gij wat?	wa ziere gâ/gèlle?
zouden	gij zoudt iets /gâ zodt iet	zoudt gij iets...?	wa zorre gâ...?
zeggen	gij zeide wat/gâ zee wa	zeide gij wat? of zegde gij wat?	wa zérre gâ?
hebben	gij hebt iets/gâ hédt iet	hebt gij wat?	wat hère gâ?
hebben	gij had iets/gâ had iet	had gij wat?	wat harre (of hère) gâ?
doen	gij deedt wat/gâ déj wa	wat deed gij?	wa dérrre (of dejde) gâ?

Voorbeelden:

Hère gâ stekskes? (T.T.) - Heb jij lucifers?: de 1ste klinker in hère als in kerk
Hère (ook wel harre!) gâ gieëne tessendoek toen as gâ zoeë bloijde? (V.T.): de 1ste klinker in hère als in werk

De é/è geeft dus aan of het tegenwoordig of verleden tijd is!

¹¹ Ooit kregen we een vraag naar onze dialectnamen voor vogels van de inrichters van een ornithologische tentoonstelling in Mechelen. Zij pretendeerden dat in onze streek de dialectische benamingen zo specifiek waren omdat er hier eertijds veel vogelvangsters zaten.

2.8. Klank- en letterveranderingen

a) Klank: bij diminutieven

Bij het vormen van verkleinwoorden treden er dikwijls klankverschuivingen op. De verkleinwoorden zijn bijna altijd eindigend op **ke**

Voorbeelden: *banana* banènke
konijn ko(r)nènke
teen tènke
haan hènke
Stan Stènke
jonge man mènneke

b) Letterveranderingen (zie ook 2.7.)

In de vragende - dus inverse vorm - van de vervoegde werkwoorden 2e persoon enkelvoud en meervoud wordt de "d" (of de "bt" die gecontamineerd of ineengesmolten wordt tot "d") zeer vaak vervangen door "r" of "rr".

Voorbeelden:

waar zijt (of zijn) jullie?	<i>woa zâre gâ (of gèlle)?</i>
wat ziet gij? (/zie je)	<i>wa ziere gâ?</i>
wat heb gij?	<i>wat hère gâ?</i>
wat hadt gij?	<i>wat hère gâ?</i>
wat deedt gij?	<i>wa dérrre (ook: dejde) gâ?</i>
zoudt gij...?	<i>zorre gâ...?</i>
gaat gij...?	<i>goare gâ...?</i>
waar waart gij	<i>woa woar(d)e gâ?</i>
wat zegde-t-gij? (oud)	<i>wa zèrrre gâ?</i>

2.9. Uitspraakaanvulling

In tegenstelling met de meeste Brabantse dialecten wordt in het Heists dialect, duidelijk en goed de "h" uitgesproken¹². Dit is in scherp contrast met b.v. het Vlaanders dialect. In dat dialect klinken de "h" en de "g" dan nog eens bijna hetzelfde! Als ze daar in het onderwijs het hebben over hout en goud dan worden de leerlingen er op gewezen dat het lusje naar omhoog gaat of naar beneden!

In Heist zeggen wij dus wel duidelijk hout en even duidelijk **hoâs/hoës** voor een huis. In Antwerpen spreken ze van n'uis en in Brussel van d'oeize (d' of n' moet in beide gevallen onze "h" vervangen).

2.10. Invoering van "j".

a) In sommige woorden of woorddelen die eindigen op "r" + medeklinker kan de "r" wegvallen en vervangen worden door een "j", die dan vóór de klinker komt.

Voorbeelden: *paard* *pjeid*
staart *stjeit*
Maart *Mjeit*
kern (van een appel) *hjèn/kèn*

¹² We hebben ooit het verhaal gehoord van leerlingen van Heist in de normaalschool. Die kregen bij hun kennismaking te horen dat voor hen de h-uitspraak geen probleem zou opleveren

3.2. De voornaamwoorden

3.2.1. De aanwijzende voornaamwoorden: ze zijn in ons Heists dialect geen enkel probleem.

a) Voor dit en deze hebben we *dees* of *dees(e)/deeze*:

Voorbeelden:	
dit huis	<i>dees hoäs</i>
deze hond	<i>deesen hond</i>
dit kind	<i>dees kind</i>
deze deugniet	<i>deezen deegeniet</i>

b) Voor dat en die krijgen we *da* en *die(ë)* of *die(je)*

Voorbeelden:	
dat venster	<i>da venster (moa dat hoës)</i>
die hiel	<i>dieje vessem</i>
dat uurwerk	<i>die lézze</i>
die zeug	<i>die zoeg.</i>

3.2.2. De bezittelijke voornaamwoorden:

A.N.	mannelijk of meerv.	vrouwelijk of meerv.	Onzijdig
Mijn	<i>mā (ne) voader</i>	<i>mā moeder</i>	<i>mā joenk</i>
Jouw	<i>aa voader</i>	<i>aa moeder</i>	<i>aa joenk</i>
Zijn	<i>zā vader</i>	<i>zā moeder</i>	<i>zā joenk</i>
Haar	<i>d'r voader</i>	<i>d'r moeder</i>	<i>d'r joenk</i>
Ons	<i>ons voader</i>	<i>ons moeder</i>	<i>ons joenk</i>
Jullie	<i>ëlle voa(der)</i>	<i>ëlle moe(der)</i>	<i>ëlle joenk</i>
Hun	<i>hëlle voa(der)</i>	<i>hëlle moe(der)</i>	<i>hëlle joenk</i>

Samengevat:

mijn	<i>mā(n)</i> (bijna altijd ingekort tot <i>m'n/m'ne/m'nen</i>)
jou(uw)	<i>aa</i>
zijn	<i>zā (n)</i> (ingekort tot <i>z'n</i>)
haar	<i>d'r</i> (ook <i>hër/heer</i> kan)
ons	<i>ons</i>
jullie	<i>ëlle</i>
hun	<i>hëlle</i>

3.2.3. De onbepaalde voornaamwoorden:

Het onbepaald voornaamwoord "men" *man, een mens, iemand* wordt **zelden** gebruikt in het H.D. Het wordt meestal vervangen door iemand.

3.2.4. De persoonlijke voornaamwoorden

a) Bij de vorm "hem" (of hij) van het persoonlijk voornaamwoord 3e persoon mannelijk verschijnt een bijzonder gebruik onder de vorm "t-en/t-em"

Voorbeelden:	
Wat scheelt hem?	wordt dan: <i>wat hee-t-em?</i>

Toen hij thuiskwam wordt dan: *toen t-en thoës kwam*
Heeft hij da gezegd wordt dan: *hee-t-en da gezee?*

Dit pers. vnv. heeft ook een bijzonder verkleinwoord dat zowel onderwerp als lijdend voorwerp kan zijn, namelijk "hemmekes".

Voorbeeld:

hemmekes doa rëj dee 't roeëd licht
hā hee hemmekes oep de foetbal gezien

b) Het persoonlijk voornaamwoord 1e persoon meervoud, wij, wordt bij het hulpwerkwoord hebben, dikwijls vervangen door "me".

Voorbeelden:

Dat hebben wij niet gezien	<i>Da hëmmie nie gezien</i>
Dat hebben wij niet meer	<i>Me hëmmie da ne mieë</i>
Wij hebben dat verloren	<i>Me hëmmie da verlore.</i>

3.2.5. Het bezittelijk bijvoeglijk voornaamwoord haar wordt in veel uitdrukkingen d'r (vergelijk met Engels their)

Voorbeelden:

Ze heeft hare sleutel vergeten	<i>Ze hee d're sleetel/sleeter vergeete</i>
Ze kwam met haar nieuwe schoenen	<i>Ze kwam doa oan mee d'r nief schoene.</i>

3.3. Genitief- en datiefvormen

3.3.1. De bezitsvorm:

De genitief-s die soms in het A.N. gebruikt wordt, gebruiken we bijna niet in het dialect van Heist

Voorbeeld:

A.N.:	het dokters huis
H.D.:	<i>den dokter zân/z'n hoas</i>

We gebruiken die genitief-s wel:

- in enkele geëikte uitdrukkingen o.a. *vee de liefde Gods*
- bij eigennamen o.a. *Krimme Jans Plek, Vokes bémd*

3.3.2. Datief (vroeger aangegeven met meewerkend voorwerp)

De oude datief of de derde naamval, waardoor men iets aan iemand toekent of mededeelt treft men soms nog aan in ons dialect. De datief komt ook in het A.N. nog voor in staande uitdrukkingen als b.v. geef "den arme" wat hem toekomt.

Dialectvoorbeelden:

Da's vee Anaaner: dit is voor Anna
'k zaa teegen Annaanen/Mieën/Jeffen/Sussen: ik zei tegen Anna/Maria/Jozef/François
Géft Pieëren oeëk e stik: geef aan Pieter ook een stuk
Bā Rozaane, eh, doa kinde da kråge: bij Roza kan je dat aanschaffen

Die datief wordt wellicht toch wel niet veel meer gebruikt.

3.4. Aan als voorzetsel en bijwoord in het dialect

Voorbeelden:

vz	<i>drā doage oan e stik</i>
bw	<i>ik gén oan</i>
bw	<i>'t school is oan</i> (bezig)
bw	<i>de mis is oan</i> (bezig)
bw	<i>het is oan</i> (wit met die twee, verkering hebben)
vz	<i>er oan zân</i> (doeëd zijn, in het spel verliezende partij)
bw	<i>er nie oan of ontrent geweest zân</i>
vz	<i>doe-d-al oan, doet al oep</i>
vz	<i>er moa oep oan klappe</i>
vz	<i>dat-em doa al oan komt, 't kan mā nie schille</i>
vz	<i>doa kan-ek nie tegen oan: daar kan ik niet tegen op</i>
vz	<i>er oan zân</i> (gepakt worden door de politie).

3.5. Bijzondere bijwoorden en bijvoeglijke naamwoorden in ons dialect:

Voorbeelden:

in dit en acht doage: binnen acht dagen
draa doage noadoatum: 3 dagen later
hieël bekèt: binnenkort
dikkes van tād: dikwijls
taa'h: zo gauw (ik tijd heb b.v.)
sjoempvol: boordevol
sjoemponder: kopje onder-zondersjoempen
oep de wilden boef: doelloos, op goed valle uit, in het wilde weg
hēster petēster: halsoverkop
roemmetoem: rondom, ook helemaal
oep en nee: heen en terug
rinkoanieën: voortdurend, gedurig.

3.6. Voorzetsel te is zowel tijds- als plaatsbepalend.

Voorbeelden:

<i>te mērgē(n)d</i>	deze morgen
<i>te vérhoen</i>	deze voormiddag
<i>te noene(n)t</i>	deze middag
<i>t'achte(r)noen</i>	deze namiddag
<i>t'ave(n)t</i>	deze avond
<i>te nacht</i>	deze nacht
<i>toe(n)strēk</i>	daarstraks (verleden)
<i>te strēk straks</i> (toekomst)	
<i>t' onstert</i>	bij ons
<i>t' eltert/t'ēltert</i>	bij jullie

Meestal zal t' wel samengetrokken worden: b.v. *teltert* i.p.v. *t'eltert*

§4. Betekenisveranderingen

4.1. Het woordje "af" heeft in het dialect vaak de betekenis: "van"

Voorbeelden:

Daar weet ik niets van	<i>Doa weete-k niks af</i>
Hij weet ervan	<i>Hā wēt eraf</i>
Hij heeft er letsel, nadeel van	<i>Hā hee-t-er lētsel, noadieël af</i>
Hij krijgt ervan!	<i>Hā krēgt eraf/maar: gā goa-t-er van krāge</i>

4.2. Het woord "manne"

Veelvuldig gebruikt in ons dialect is het woord "ons manne", in de betekenis van kinderen, broers of zussen.

Voorbeelden:	<i>Woa zēn ons manne</i>	kinderen
	<i>Hoe ist mee ēlle manne</i>	kinderen
	<i>Ons manne boere nog altā</i>	broers en zussen

4.3. Het bijwoord "bijna" wordt in het H.D. vervanden door: wād/waat

Voorbeelden: *Is da wād gedoan!* (dreigend)

Evenzo: *wād oep*: bijna op
wād leeg: bijna ledig
't Is waat gezet: bijna afgelopen

4.4. Het tussenwerpsel "a".

Het eigenaardig tussenwerpsel "a" is eigenlijk een vóórwerpsel dat gebruikt wordt bij begroeting e.a. gemeenzame toestanden

Voorbeelden:	<i>a jonge</i> (familiair, vriendschappelijk)
	<i>a Trees</i> (idem)
	<i>a, zit da zoeë?</i> (met lichte verwondering)
	<i>a me poezeke</i> (liefkozend)
	<i>a! da's goe.</i>

4.5. Het veelvuldig gebruik van "teege" in ons dialect.

De A.N.-woorden vóór, tegenover of tot worden in het H.D. uitgedrukt door "teege(n)".

Voorbeelden:

<i>doe niet zo flauw tegenover mij</i>	<i>doe nie zoeë flaa teege mā</i>
<i>wat zegt hij tot jouw</i>	<i>wa zee-t-em tégen aa</i>
<i>hij stond tot mij te roepen</i>	<i>hā ston teege mā te roepe</i>
<i>zij bewonen het huis tegenover het onze</i>	<i>zēlle woeëne teegen ons.</i>

4.6. Gelijkende substantieven met verschillende betekenissen.

4.6.1. 'n Schaar: een schram op de huid, ook wel een soort gritsel

ge hēt me geschaard

4.6.2. 'n Schoar: een hap eruit, stukje uit de snede/of rand van een bord:

'n schoar oat de zaas

4.6.3. 'n Scheer: schaar om te knippen

§5. De vervoegingen

5.1. Het dialectisch gebruik van sommige ongewone hulpwerkwoorden
Zitten en staan worden dialectisch gebruikt als hulpwerkwoorden in de betekenis van iets herhaaldelijk te doen:

Voorbeelden:

<i>Hâ zit mâ te naape</i>	Hij nijpt mij heel de tijd
<i>Hâ stoa doa moa te zieëveve</i>	Altijd maar zeuren
<i>Hoe stoade gâ doa naa.</i>	Zich altijd beteuterd gedragen
<i>Hoe zitte gâ doa naa te pritse</i>	Hoe zit jij daar te prullen
<i>Ston-t-em doa wee?</i>	Was hij daar weer (verontwaardiging voor herhaald terugkomen).

Worden wordt in het dialect gebruikt als hulpwerkwoord in de betekenis van "beginnen".

Voorbeeld: "Ne boeëm dieë geplant is zal wërre wasse" d.i. zal in de was gaan of beginnen te groeien.

5.2. Het werkwoord "leggen".

Dit werkwoord heeft een bijzondere vervoeging

O.T.T.	<i>Hâ lee-t- doa gezojen en gebrowe</i>	<i>Hâ lee da doa hénne</i>
O.V.T.	<i>Hâ laa doa gezojen en gebrowe</i>	<i>Hâ laa da doa hénne</i>
V.T.T.	<i>Het hee doa geleeze</i>	<i>Hâ hee da doa gelee</i>

En bij inverse vorm: *Lee-t-in/lee-g-et in 't schoaf?* Het woord heeft hier dan eigenlijk de betekenis van liggen.

5.3. Uitspraakeigenaardigheden bij de werkwoorden hebben en zijn.

a) Hebben: Tegenwoordige en verleden tijd klinken duidelijk anders (zie ook hier-voor, let op é en è)!

	T.T.	V.T.
ik	hem	haa
gâ	hédht	hèdt
hâ	hee	haa
wèlle	hémme	haan
gèlle	hédht	hèdt
zèlle	hémme	haan

In de inverse vorm treden er dan nog veranderingen op:

Voorbeelden:

Heb jij lucifers?
<i>Hërre gâ stekskes?</i> (é uitspreken als in kerk)
Had jij geen zakdoek toen als jij zo bloedde?
<i>Hërre gâ gieënen tessendoek toen as gâ zoeë blojde?</i> (è uitspreken als in zerk)
Heb jij het?
<i>Hërre-gâ-g-et of hédde da</i> (zie opm.)

Voorwaardelijke wijze enkelv. en meerv. zijn ook duidelijk anders

Voorbeeld:

Zou je dat hebben? <i>Zodde/zorre gâ dat hemme?</i>
Zouden wij dat dan niet vergeten? <i>Zaa'n me da dan nie vergeete?</i>

Opmerking: in een samentrekking met het pers. vnw wordt *hërre gâ* dikwijls *hédde*
Voorbeeld:

hërre gâ da bâ wordt dan *hédde da bâ*.

Deze samentrekking met het pers. vnw doet zich ook voor met moeten

Voorbeeld:

mitte gâ goan werke? *Mitte goan werke?*

Opmerking: de "bb" van hebben wordt in het dialect "mm": hebben wordt dus *hémme* (wellicht zal de bb-klank ons minder goed liggen).

b) Zijn: de vervoegingen komen van de werkwoorden wezen en zijn (idem in AN maar daar komt het werkwoord "bennen" er bij)

	T.T.	V.T.
ik	<i>zén</i>	<i>woar</i>
gâ	<i>zâ</i>	<i>woart</i>
hâ	<i>is/és</i>	<i>was/woar</i>
wèlle	<i>zén</i>	<i>woare</i>
gèlle	<i>zâ</i>	<i>woart</i>
zèlle	<i>zén</i>	<i>woare</i>

Voorbeelden:

Ik ben er, ik ben klaar, ik heb mijn deel gedaan *Ik zén d'r*

In de inverse of vragende vorm en in andere betekenissen krijgt men ook nog andere vormen:

Ben jij er? (gereed om te vertrekken)	<i>Zâre d'r</i>
In de betekenis van toekomen:	
zijt het!	<i>Nè, zâ-g-et of zâ-t-en</i>
zijt gij dit/dat!	<i>zâ gâ dees/da</i>

5.4. Het werkwoord verroesten

Voorbeelden:

verroesten	<i>verjostere, verjosterde</i>
verroest ijzer	<i>verjostert âzer (ook gerjostert)</i>
die schroef zit vastgeroest	<i>die vaas zit vast gerjostert</i>
dat deksel is totaal weggeroest	<i>da scheel is hieëlegans oepgerjostert.</i>

5.5. De Heistse lievelings-"j": (zie ook hiervoor)

Wordt ook nog in andere omstandigheden ingevoerd, vooral bij de vervoeging van de werkwoorden (verleden tijd), zoals ze in het A.N. voorkomen, nu meestal met o maar vroeger met oo, maar ook andere.

Voorbeelden:

werkwoorden	O.T.T. le pers	O.V.T. le pers	V.V.T. le pers
wonen: <i>woeëne</i>	<i>woeën</i>	<i>wjonde</i>	<i>gewjont</i>
dromen: <i>drieëme</i>	<i>drieëm/driejem</i>	<i>drjomde</i>	<i>gedrjomt</i>
spuwen: <i>spieëke</i>	<i>spieëk</i>	<i>spjokte</i>	<i>gespjokt</i>
dopen: <i>doeëpe/duëpe</i>	<i>doeëp/duëp</i>	<i>djopte</i>	<i>gedjopt</i>
kloten: <i>kloeëte</i> (foppen)	<i>kloeët</i>	<i>kljotte</i>	<i>gekljot</i>
lopen: <i>loeëpe</i>	<i>loeëp</i>	<i>ljopte</i> (in onbruik)	<i>geljopt</i> (in onbruik)

§6. Eigenaardigheden

In de hiernavolgende woordenlijst, de veelvuldige uitdrukkingen en de thematisch geordende volkse uitdrukkingen zullen er nog ontzettend veel treffende uitspraken in het H.D. naar voor komen. Een tweetal treffende eigenaardigheden willen we nog hier aan bod laten komen.

6.1. Klankaliteratie

Wij kennen in het H.D. ook paarwoorden of woorden met taalkundige klankaliteratie (woorden met zelfde beginletter die erg bij mekaar kunnen passen en een bijzonder klank weergeven aan een uitspraak)

Voorbeeld:

los en liber

De spiere van ne coureur mitte los en liber zitte

Hâ zat los en liber in ze'n zip.

6.2. Het suffix "kont" (gat)

Dit suffix is in het H.D. altijd satirisch en/of pejoratief i.v.m.!

Voorbeelden:

'n snoepkont	Een snoepster
'n stoefkont	Een aanstelster
'n schètkont	Met ijdele manieren of... met schrik.

Hoofdstuk III:

OUDE VERGELIJKENDE STUDIE VAN ONS STREEKDIALECT (1934)

In de onderstaande zinnen zijn we teruggegaan naar een onderzoek van de gerenomeerde taalkundige E. Blancquaert¹⁵ van de RUG. Hij deed taalkundig onderzoek naar de Brabantse dialecten midden van de jaren dertig. Om duidelijk en ondubbelzinnig te zijn, hebben wij telkens de keurig nederlandse zin vooraf weergegeven. We hebben de indruk dat er sindsdien al wat veranderd is in de verschillende dorpsdialecten van onze streek.

De onderscheiden dorpen kregen toen de hiernavolgende omschrijving (ook Beerzel, als aanpalend dorp hebben wij opgenomen om de aansluiting bij ons streekdialect te laten uitschijnen).

Schriek:

Blijft in het eigen dialect benoemd als Schriek, de bewoners heten Schriekeners. De diverse gehuchten vertonen geen dialectverschillen. Alleen d'Achterhaa heeft invloed van Heist (Goor).

De zegslieden in 1934 waren: Jos Heremans (24 j.), onderwijzer en C. Michiels (25 j.), eveneens onderwijzer.

Booischot:

In het eigen dialect wordt dit Busschot. De bewoners heten Busschotteneere/Busschotteneers. De gehuchten, 't dérp, d'enneke en de stoase spreken hetzelfde dialect. Het dialect van Pâpelhaa verschilt een beetje. Op de Kievit gebruiken ze dan weer de ontronding van u naar i zoals op 't Goor. De zegslieden in 1934 waren: mej. Lemmens (29 j.), onderwijzeres en Jan Peeters (41 j.), schoolhoofd.

Heist-op-den-Berg:

De dialectbenaming is Hèst/Hèst up den Berrech. De bewoners zijn Hèsteneers. Er is wel een onderscheid tussen het dialect van het centrum en van de diverse gehuchten.

De zegslieden in 1934 waren: dhr. Wouters (33 j.), onderwijzer, Elie Van Roey (12 j.), Alfons Naets (13 j.) en Marcel Verlinden (13 j.).

Beerzel:

In het eigen dialect is dit Bjeizel en de bewoners zijn Bjeizelers met als bijnaam Bjeizelse brèkke. Het dialect van de bewoners van de randgehuchten heeft invloed van respectievelijk het dialect van Berlaar, Heist en Putte.

De informanten in 1934 waren: August Baetens (50 j.), stukadoor en Frans Truys (48 j.), onderwijzer. Beiden spraken met de Bjeizelse bevolking plat Bjeizels.

¹⁵ E. Blancquaert, Dialectatlas van Vlaams Brabant, Tongeren, 1938

Het onderzoek van prof. Blancaert is voor de juiste klankweergave uitgeschreven in fonetisch schrift. In alle bescheidenheid durven wij ons wel afvragen of dit wel altijd juist is weergegeven door de onderzoeker(s) ter plaatse. De zinnen hebben wij hierna uitgeschreven in een voor iedereen "leesbaar" alfabet. Dit "nieuwe" alfabet hebben we met vallen en opstaan m.a.w. met horten en stoten voor ons streekdialekt proberen uit te werken (zie hiervoor). Zalignmakend is die "uitvinding" zeker niet. Zoals ieder probeersel heeft het ongetwijfeld zijn tekortkomingen. De echt gevormde taalkundigen zullen er zich wellicht aan storen. Maar als heemkundige doen wij gewoon een poging om ons streekdialekt aan papier toe te vertrouwen en dit op een wijze die door een lezer - zeker een dialectgebruiker - kan begrepen worden.

Om het gesproken Heists dialect met het klavier van de hedendaags schrijfmachine weer te geven (dus ook é en è) willen we eerst toch nog een paar korte vingerwijzigingen in herhaling geven. Het is gewoon een synthese van hetgeen we hiervoor daaromtrent uiteengezet hebben (zie dus uitgebreid de hiervoor uitgewerkte uiteenzetting):

1. Voor de ui-klank gebruiken we oa b.v. vuil wordt: *voal*
2. Soms vervormt de ui in ons dialect als een korte o. Deze geven we dan weer door *o*. Het woord huis wordt dan *hoēs*, muis wordt *moēs*
3. We maken dus ook veelvuldig gebruik van *ē* b.v. gezever wordt dan *gezieēver*
4. De lange e en o in een open lettergreep schrijven we als *ee* en *oo*
5. De ei-klank klinkt in Heist als een *aa*. Zo is dan de maand mei: *de mēnd maa*. Dus in de onderstaande tekst staat *aa* voor *ei* (uitzonderingen niet te na gesproken)
6. De ij-klank daarentegen schrijven we als *ā* omdat in onze uitspraak toch ook lichtjes een gewone a-klank voorkomt b.v. zij wordt dan geschreven als *zā*, hij als *hā*
7. Bij een meervoudige d.w.z. of-situatie hebben we **dit weergegeven door /**

Onafgezien van de invoering van een nieuw klankdialekt hebben we ter bevordering van de herkenbaarheid toch wel bepaalde woordbeelden uit het AN - die toch op ons netvlies zitten - behouden b.v. wordt schrijven we als *wéd*t (zo kan men niet verwarren met hij weet/hā wét). De onderstaande zinnen geven dus ons dialect weer zoals het 70 jaar geleden zou gesproken zijn

1. Als de kippen een sperwer zien zijn ze bang.
As de kiekē ne klamper zin, zēn ze vervee (in Schriek en Beerzel wordt een sperwer *ne steeker* genoemd).
2. Mijn vriend is de bloemen gaan gieten.
M'ne kameroad is de bloeme goan giete (in S, B, Be wordt het bezitt. vnv eerder beklemtoond en zegt men voor m'ne: *māne*).
3. Heden ten dage wordt er alleen nog machinaal gesponne.
Teegewoorech spinne ze ne mieē as mee masjiene (in Beerzel zegt men wel *teezewoorech* en in Schriek is het woord *maksiem* in gebruik). [nu spreken we ook wel van *seegewoorech*]

4. Spitten is lastig werk.
Spoēn is lastech wērek (in Schriek en Booischoot gebruiken ze ook *groave* voor spitten en in Beerzel vinden ze: *spoēn es e mujelek wērek*)
5. Op die boot/dat schip kregen ze beschimmeld brood.
Up da schip kreege ze beschimmeld bruēd/broeēd.
6. De timmerman heeft een splinter in zijn vinger.
De schrānwerker hee ne splinster in z'ne vinger (in S en B wordt het bezitt. vnv. meer beklemtoond en *z'ne vinger* wordt dan *zāne vinger*)
7. De schipper likte zijn lippen
De skipper lēkte z'n lippen af
8. In dat bedrijf is niets te zien
In da fabrik es niks te zien
9. Kindje, kom eens hier
Kom es hie kinneke (in Schriek zeggen ze ook: *kom es hērest*)
10. Baas, tapt eens vier glazen bier
Boas, tapt es vier/fier pinte (wordt in Schriek en Beerzel *vier pinkes*).
11. Bezorg ons eens twee kilo kriecken
Bringt ons ne kieē twieē kilo/hille kriecke/krieckes
12. Met vijf man hebben ze drie liter wijn uitgedronken
Ze hemme mee-t-er vāve draa liters wān oatgedroenke (in Schriek en Beerzel wordt dat: *zemme mee fāve*)
13. Hij bedreigde mij met een knuppel
Hā dreech mā mee ne klipper (in Heist spreken ze ook wel van *ne klippel*)
14. Ik heb zijn knie gezien
'k Hem z'n knie gezien
15. Vastenavond wordt niet erg meer gevierd
Vastenoaved wēdt nie fel ne mieē gevierd (in Beerzel spreken ze ook van *vasteloa-ved*)
16. Ik ben blij dat ik met hen niet meegegaan ben
'k Sēn blā da-k mee hēlle nie meegegoan zēn (in Schriek en Booischoot, ook wel in Heist zeggen ze: *'k bem blā* en in Beerzel: *'k se blā - e* zoals in AN *bek*)
17. Zeg jongen, ik heb dat niet gedaan
K-em et nie chedoan zulle joeng (in Beerzel zeggen ze *chedo-de* o van bom)
18. Die, die daar afkomt (aanw. vnv.)
Dieēn die doa afkomt (in Beerzel wordt dat: *djēn, djēn doa afkomt*)
19. Een spin en een spinnekop
'n Spinhoer en ne spinnekop
20. Vergelijking van een aantal woorden: echt niet veel verschil in de diverse dialectkernen

Dial. kern	pet	bang	weide	paddestoel	haag	kikker	vlinder
Schriek	<i>klak</i>	<i>vervee</i>	<i>waa</i>	<i>paddestuul</i>	<i>hoag</i>	<i>vēs</i>	<i>peepel</i>
Booischoot	<i>klak</i>	<i>vervee</i>	<i>waa</i>	<i>paddestuul</i>	<i>hoag</i>	<i>vus</i>	<i>peepel</i>
Heist	<i>klak</i>	<i>vervee</i>	<i>waa</i>	<i>paddestuul</i>	<i>hoag</i>	<i>vēs</i>	<i>peepel</i>
Beerzel	<i>klak</i>	<i>vervee</i>	<i>waa</i>	<i>paddestuul</i>	<i>hoag</i>	<i>vēs</i>	<i>peepel</i>

21. Die man deed de ganse wereld vechten
Dieë keerel dēj den hieële wereld vichte (in Booischot gebruikt men eerder *dee den hieële...*)
22. Ik zal je pareltjes geven
'k Zal aa peerelkes cheeve (in Schriek wordt dit: *chējve*)
23. ---
24. Hij heeft ooit eens een beet gekregen
Hā hee fan zeleve es ne beet gekreege (Schriek: *aa hee*, Booischot: *e hee*, Heist en Beerzel: *dieën hee*)
25. bijv. nw.: breed
dialectkern	breed	breder	breedst
Schriek	<i>brieë</i>	<i>brieër/brieëder</i>	<i>brieëtste/brétste</i>
Booischot	<i>brieë</i>	<i>brodder</i>	<i>brotste</i>
Heist	<i>brieë</i>	<i>brodder</i>	<i>brieëtste</i>
Beerzel	<i>brieë</i>	<i>brieëder</i>	<i>brieëtste</i>
26. Dat standbeeld staat daar niet meer
Da standbêld stoa toa ne mieë
27. Die man heeft een leven als een groten mijnheer
Dieë man/keerel hee e leeve lak as ne gruēten hieër (in Beerzel: *dieje vent...* en in Schriek zeggen ze *dieë man heed...*)
28. Lucifer is in de hemel niet gebleven
Lucifer es in den heemel nie gebleeve (heemel klinkt in Schriek en Beerzel wel als *heijmel*)
29. De schoolkinderen zijn met de onderwijzer naar zee geweest
De schoolkindere/de joeng zēn mee de mjoester noa de zieë gewēst (in Schriek en Beerzel zeggen ze *schoulkindere en mjēster*, in Booischot en Heist (centrum) zeggen ze *mjuster*)
30. Ik kan toch niet komen vooraleer dat ik gereed ben
'k Kan toch nie koome vee da'k gerieëd zēn (in Schriek en Beerzel zeggen ze *kouwme*)
31. De beesten drinken graag lijzemeelpap
De bjoste drinke geere lāzemeelpap (in Schriek en Beerzel zeggen ze: *bjuste*)
32. Hij kan niet gaan werken, zijn keel doet pijn
Hā kan nie gaan werreke (e als in *werken*), z'n keel doe zieër (in Schriek klinkt de e echter als in *bek*)
33. Steek eens een steel in de borstel
Stékt es ne steel in den bustel/bussem (u neigt naar e)
34. Nee, met kegels wordt niet meer gespeeld
Nieë, mee keegels wurt-er ne mieë gespêld (in Schriek: *wéd-er*, in Booischot en Beerzel: *wut-er*)
35. Hallo, ik heb al tweemaal op je geroepen
Hej, 'k hem al twieë kieëre up aa geroepe (in Schriek: *heej en up aa*, in Booischot: *heela*, in Beerzel: *hējla en up aa*)

36. Die peer is niet rijp, daar zit nog een witte kern in
Die peer is nie rāp, doa zit nog 'n witte kēn in (in Booischot spreekt men eerder van e *kēn-neke*)
37. Ze zijn weg naar het veld
Ze zēn ewēch noa 't veld
38. Ze heeft eerst zijn geld helpen opmaken
Ze hee jost ze geld helpen updoen (in Schriek en Beerzel zeggen ze *just*) - *jost/just/jést* is typisch voor ons streekdialect
39. Hij zal het nooit ver schoppen
Hā zal 't nie wād bringen
40. Zij is de helft van haar melk verloren
Z'es de hēlft van d'r mēllek kwāt (Schriek: *zes*, Booischot: *zā es*, Beerzel: *ze es*)
41. De man moet zijn vrouw beschermen
De vent mit ze waaf bescherme (in Booischot ook *vraa*)
42. In de Schelde zwemmen is gevaarlijk
In 't Skēl zwumme is gevoarlēk (in Schriek en Beerzel: *zwimme*)
43. 't Is een erge omdat hij sterk is
Hā is ērreg umda-t-en sterk is (in Beerzel: *aarreg*)
44. Wij moeten daar de helft van hebben en jullie de andere helft
Wēlle mitte doa de hēlft van hēmme en gelle d'ander hēlft (in Schriek en Beerzel klinkt de e van *welle* en *gelle* zoals in *werken*; in Booischot en Heist zoals in *bek*)
45. Help eens dat bed optillen
Hellept es da bed upheffe (in Schriek zeggen ze *umuechheffe*, in Booischot en Beerzel spreekt men van *uphuffe-de* 2e u zoals in *bus*)
46. Die hond van ons is zo vet als een varken
Onsen hond esu vet as e vērke (in Schriek en Booischot zegt men wel *esue*)
47. Voor een wedding springen ze om ter verst
Ze springe uum ter wetste vee 'n wedding (in Schriek is *wetst* genoeg - *wētst(e)* met e van *werken*)
48. De boomkweker zal de bomen enten
De buēmkwēker zal de buēme enghe (in Booischot en Heist gebruiken ze ook *griffele*)
49. Doe eerst het venster eens toe (zie ook 38)
Du jost 't venster es toe (in Schriek: *du just* en in Beerzel: *dudjust*)
50. Het begint te kleppen voor de vroegmis/de hoogmis/het lof
Et begint te kleppe/tingele vee de vriemes/duemes/tlof (in Schriek: *veij*, in Beerzel: *veu*)
51. vergelijking van een drietal woorden: zelfde opmerking als in 20

dialectkern	bedsprei	kikkerdril	uitspreiden
Schriek	<i>spraak</i>	<i>vésekliper</i>	<i>oatspraan</i>
Booischot	<i>spraak</i>	<i>vusekliper(u<bus)</i>	<i>oatspraan</i>
Heist	<i>spraak</i>	<i>vésekliber</i>	<i>oatspraan</i>
Beerzel	<i>spraak</i>	<i>vésekliber</i>	<i>oatspraan</i>

52. Ze hebben die vrouw het haar afgesneden
Z'hemme da fraames d'r hoar afgesnèje (in Booischot gebruiken ze eerder het woord waaf)
53. Zijn vader heeft hem zes jaar naar school laten gaan
Zene voader hee-t-en zes joar lank loate noa 't school goan (Schriek en Beerzel: schoul)
54. Ik heb hem afgeraden zo laat langs het water lopen
'k Hemetem afcheroë(n) zuë loat last et woater te goan (in Beerzel: kemtn)
55. Veel vaarzen zie je niet veel in deze streek
Veel vjèze ziere nie feel last hie
56. Potten in aardewerk zijn niet sterk
Jeere potn die zeni feel weet (Schriek, Booischot en Beerzel: potte met o als bom/bos)
57. De ovenpaal staat in de haard
Den oovepoal stoa-t-in de jeid (Schriek: jeet, Booischot: vie, Beerzel: de schou)
58. In maart is het nog te koud om mee de bal te spelen
In mjeit es 't nog te kou um mee de bumela te speele (Schriek: kaat, Booischot en Beerzel: koud; Schriek: pakebal, Booischot: pakebol)
59. De kaars gaf een helder licht
De keis/kjees chefde e kleeer licht (Schriek: chefte)
60. Hij trok mee de staart van het paard
Hâ trok mete stjeet fan 't pjeed [nu eerder: stjeit en pjeid]
61. In die tijd kwamen jullie hier alle jaren naar de kermis
In dieën tād kwoamde gelle hie alle joore/joare noa de kërremes (Schriek: in djeen tād)
62. De pater beweerde dat ons Heer volmaakt is
De poater zaa da-t-ons Hieër volmoks es
63. Je zag me wel maar je zegde me niets (verleden tijd van zien en zeggen!)
Ge zoacht me wel mo ge zèt - e van werken - niks teege mâ (Booischot: ge zate-gâ mâ niks, Heist variante: sprook nie, Beerzel: ge sprekte gâ mâ nie)
64. De zwaluwen zullen binnenkort vertrekken
De zwelme zele goan vertrekke (Schriek: seene goan, Booischot: zulle goan, Beerzel: zee- ne go)
65. Ga jij vandaag kaarten.
Goode gâ vandoag mee te koat speele (Beerzel: goore gâ)
66. Eten zij ook graag kaas?
Eete zaalen oak geere kees (Schriek: zellen, Beerzel: ze)
67. Zijn motor is defect, hij is stilgevallen
Zene moteer is kapot, e lee stil (Booischot: zâne moteur - korte eu, in Beerzel ook monteer)
68. Het is een warmen dag geweest en het is een zachte avond
't Es nen hieëten dag gewest en 't es ne zieten oaved (Schriek: werm, Booischot: werm en zut-u van nu, Beerzel: werrem)
69. Dat mannetje loopt blootsvoets
Da fenke ljopt/lupt berrevits (Schriek en Beerzel: menneke ljupt, Booischot: menneke jopt)

70. Er is een barst in de kruik
Doa es 'n bèst in de krogak (in Schriek zeggen ze: pot)
71. Ik zou graag hebben dat de brievenbesteller een brief bracht
'k Waa da de fakteer ne brief brocht (Schriek: den boej - korte oe van boek,boej<bode, Booischot: fakteur - korte eu)
72. Ik heb pijn aan mijn hart
'k Hem pân oan m'n het - e zoals in werk (Beerzel: o m'n het, dus hier is oan erg verkort)
73. Ik kan met geen wringers om
'k Kan mee chieën dweeze mensen umgoan
74. In de late namiddag spannen we het paard in de nieuwe kar
Noa vier iere spanne me 't pjeid in de nief haar (Schriek: no- als in bos - schofttād, Booischot: no halfachternoen spanewe, Beerzel: no d'achternoen, ook overal pjeet als variante)
75. Van voor de noen al heb ik wat koorts
'k Hem wa kets van vee de noen al (Schriek: van vei...)
76. De zoon van de koning heeft ook soldaat geweest
De zoon van de keunink hee oak soldaat gewest (Schriek: keiningk, Booischot: kooningk, Beerzel: keeningk (ook wel in Booischot))
77. Weet jij geen bogemaker wonen (bogen voor wipschieten)
Wette gâ gieëne boogemoaker wuëne (Schriek en Beerzel: bougemoaker)
78. Rozen die hebben lange dorens
Roeëse/ruëze die hemme lange doores
79. Ik geloof er geen woord van
'k Chelieëf d'r gieë wood fan (Schriek en Beerzel: woud)
80. Het kind was overleden voor dat ze het konden dopen
't Kind was doeëd ieër ze 't koste duëpe (Beerzel: feui/feuj ze...)
81. Zijn oren en zijn ogen lopen
Z'n oeëre/uëre en z'n oeëge luuëpe/loeëpe
82. Haar dochter is met een korfje naar het bos gaan braambessen plukken
D'r dochter(ke) es mee e kerske no dbos choan brembeeze plikke
83. Er is een sport uit die ladder
Do ez 'n spët fan/qët die lieër (Booischot en Beerzel: sput)
84. Hij zette zijn keel open
Hâ zette z'n stroot oope (Schriek en Beerzel: strout oupe)
85. De mensen zoeken alleen geld en rijkdom
't Vollek zikt annes niks/niks annes as geld en rākdum (Beerzel: nie annes al)
86. Hun mond is droog van dorst
Héle mond is drieëg van den dést (Beerzel: van dn dést)
87. Die weg loopt krom, 't is een omweg
Dieë weg jopt krim/schieëf, 't is nen umweg (Schriek: jopt/jupt krim, tez um lasto, Booischot: krum - u zoals in nu)
88. Ik kocht voor de kleine een trommeltje
'k Kocht vee de klaane 'n troemelke
89. De (geiten)bok is gestorven van een korst in te slikken
Den buk is gestërve van 'n kest in te slikke (Beerzel: de bukt)

90. Zijn liedje was kort en goed
Ze lieke was kêt en gu (Schriek: eng gu, Beerzel: kut en gu)
91. In de schaduw is het 't beste
In de loemerte/lumerte es-t-et beste (Schriek, Booischot, Beerzel: lumer)
92. Een schutter moet goed kunnen richten
Ne schitter mit goe kinne mikke (Beerzel: miere)
93. Zoek eens naar mijn hoed
Zikt es ne kieë m'nen hut (Schriek: m'nen uut, Booischot: huut)
94. Ik weet nie waar dat ik hem moet gaan zoeken
'k Weet nie woa da'h-em mit goan/gon zieke (Booischot: zuke - korte u)
95. Een koele kelder is goed voor het bier
Ne koele kelder es goe fee't bier
96. Ik moest ossenbloed drinken vee te versterken
'k Must ossebloed/blut drinke vee te versterke (Schriek: fei te verkloeke, Booischot: veu, Beerzel: vëj)
97. Ik moet eerst het voeder in de stal voeren
'k Mut jost 't vojer/vujer in 't stal viere (Schriek en Beerzel: just)
98. Mijn broer was moe
Me brier was mieg/mug
99. De melkboer doet een grote ronde
De mellekboer mokt ne gruëten toer/tuur
100. Die botermelk is waterachtig en zuur, stuur hem er mee terug
Da botermellek is din en zier stier-t-en d'r mee vrum (Schriek: mëj trich/vruum)
101. Wij zouden die put op een uur kunnen dichtdoen
Welle zaan dieë put/pit kinne toedoen/ville up 'n ier (Schriek, Heist (gehuchten), Beerzel: pit, Booischot en Heist (centrum): put - van put naar pit is de ontronding van u naar i, (één van de zes gebieden in het Nederlands taalgebied!)
102. Zelfde ontronding, maar in alle dialectkernen, van punt naar pint
103. Hij komt nooit geen minuut te laat
Hâ kum(t) noeët gieëne miniet te loat
104. In Italië zijn er bergen die vuur spuwen
In Itelje zën d'r berge die vie spowe - o van bos (Schriek: spaave)
105. Durf jij daar op duwen?
Dërfde gâ doa up dowe - o van bos (Schriek: daave)
106. In Boom hebben ze een stuk van de brug gevaren (plaatsbepaling!)
Te Buëm hemme ze e stik/stuk van de brig geveerd/geoare (Beerzel: in Buëm)
107. Je moet ons veulen eens komen keuren
Ge mut - korte u - ons feele es kooome keere (Beerzel: kouwme keere)
108. Hij is ooit gekomen met een goede beurs geld
Hâ es fa leeve gekoome mee 'n goj bës geld
109. Die deur is van beuk/beukenhout gemaakt
Die dee is fan biekenhout chemokt (Schriek: dëj, Heist: deur/deer en bukenhout/biekenhout - of situatie in de gehuchten)
110. Een gehuwde vrouw moet kunnen naaien
E getrout waaf mut kinne ngwen/ngën (Schriek: vraa, Beerzel: frames)
111. Ik heb hier gras gezaaid maar 't was geen goed zaad
'k Hem hie gës - e zoals in werken - gezœd/gezowed moa 't was chieë goe zoad
112. De brouwer zegt dat het nog te duur is om te bouwen
Den braaver zee da 't nog te dier is um te bouwe (Schriek: fëj te baave, B en Be: fee)
113. Vervoeging van bakken
Overall idem ((Schriek: bak-t-em, Heist: bak-t-'n, Beerzel: bak-t-em/bak-t 'n)
114. Vervoeging van bieden
Schriek: bieën, ik bieën, gâ/hâ bieët, welle bieën maar bieë wëlle, ik bouw, 'k hem gebouwe, bouwe zëllen oak
Booischot: bieën, ik bieë, gâ/hâ bit, welle bieën maar bieë wëlle, ik boo, 'k hem gebit/gebouwe, bide zaalen uuëk
Heist: bieën, ik bieën, gâ/hâ biët, welle bieën, gëlle bieën, zëlle bieën, ik bieëde/boj, 'k hem gebieët, bieën zëllen uëk
Beerzel: bieën, ik bieë, gâ/hâ bieët, wëlle bieën maar bieëme, ik beujde, ik hem gebowe, bowe zëllen uëk
115. Het is klein maar het is fijn
't Ez klaan moa 't ez fân (Schriek en Booischot: 't es)
116. Je kan hier eieren bekommen op de markt
Ge kint hie aare kråge up de mët - met ontronding (Booischot: kunt - geen ontronding)
117. Hij heeft gezegd dat hij aan mij zou denken
Hâ hee chezee da-t-em up mâ zal paaze (Booischot: da-t-en, Beerzel: tatn)
118. De meid zegde dat hij gelijk had
't Maase zaa da-t-en gelâk haa (Schriek: da-t-em, 't maase ook et maase en tmaase)
119. Er waren vijf prijzen
Doa woare vâf præze
120. Onder die eikenboom liggen veel eikels
Onder dieën aakenboeëm liggen veel aakels (Schriek, Booischot en Beerzel: ieëkele)
121. Het water zal gaan zieden (sterk laten koken)
't woater zal goan zuje; tsojd al! (Schriek: zowe/zoje en tsojd/tsowed al, Beerzel: zoje en et sooid al)
122. Het hooi is nog groen, het is maar pas afgemaaid
Et huë is nog chrien, 't es nog moa zjust afchemowet (Schriek, Booischot: ves afchemoët, Beerzel: moves chemoët)
123. Mayonaise maakt men met een eierdooier
Majonees moake ze mee nen dujer van 'n aa (Schriek: dojer)
124. Dat boompje zal daar moeilijk kunnen groeien
Da bjumke - u kort als in boek - zal doa mujelëk kinne wasse (Schriek en Beerzel: bju - meke - u als in bus, Booischot: bjemeke)
125. De pastoor heeft goede wijn
De pastoeër/pastuër hee chuje wân (Booischot: choje wân)
126. De Duitsers hebben ons oud huis afgebrand
De Dëtse hémmen ons oud hoës afgestokt (Schriek: aad hoës)
127. Het melk spuit uit de uier van de koe
Et mellek sput oëten ojer - o van bom/bos - van de koj (Schriek: sp't oëten)
128. De koster luidt voor de kruisdagen
De kuster loijt vee de kroëse (Schriek: de késter luidt, Heist gehuchten: de késter looit)

129. De berries van de kruiwagen buigen door van het gewicht
De bures van de kerrewoage boëge/bieëge van 't chewicht (Schriek, Heist gehuchten en Beerzel: *béres*)
130. Sommige mensen snuiten luidruchtig
Soemmege mènse-met nasalering-snutte/snitte hèd (Schriek: *mense-zonder nasalering*, Beerzel: *mèse-de n hoort men niet*)
131. Ze hebben hem bont en blauw geslagen
Zemetem blaas eng graat chesloage (Schriek: *bont en blaas*, Beerzel: *pjès en blaas..*)
132. De saus is een beetje te flauw
De saas is wa flaa (Booischot: *ewa*, Beerzel: *ebekke te*)
133. De sneeuw ligt dik
De snieë lee tik
134. 't Is lang geleden dat ik je nog gezien heb
't Es lank gelèje da'k aa nog gezien hem (Schriek: *lank lèje*, Booischot, Heist en Beerzel: *'n ieechhaat lèje*)
135. niet erg van toepassing, gaat over Nieuwpoort
136. Vervoeging van: doen Schriek, Booischot, Heist: *duun, ik dinet, gâ/hâ duuget, wèlle/zèlle dint, gèlle duget, ik/ gâ/hâ/wèlle/gèlle/zèlle deeët, deeëkik da?, deetent moa!, dèje zelle 't moa!*
 Beerzel: *duun, ik doonet/dunt, gâ/hâ duuget, wèlle/zèlle dunt, gèlle duget, ik dèjt, gâ deet, hâ/wèlle/gèlle/zèlle deeët, deejek da moa, dezet moa!*
137. Het doopsel
dialectkern	doopen	doopkleed	doopvont
Schriek	<i>duuëpe/dieëpe</i>	<i>duupklicëd</i>	<i>vint</i>
Booischot	<i>duuëpe</i>	<i>duuëpklicëd</i>	<i>duuëpfont</i>
Heist	<i>duuëpe</i>	<i>duuëpklicëd</i>	<i>duuëpfont</i>
Beerzel	<i>duuëpe</i>	<i>duuëpklicëd</i>	<i>vingk</i>
138. Vervoeging van dorsen
 Schriek: *désse, hâ déste, hâ hee chedésse*
 Booischot: *désse/dusse, hâ dust, hâ duste, hâ hee cheduse mee den désmeele*
 Heist: *désse, hâ dést, hâ déste, em hee chedust-centrum/chedëst-gehuchen*
 Beerzel: *dusse, hâ dust, hâ duste, en ee cheduse*
139. Vervoeging van binden
 Schriek: *baane, ik baan, gâ/hâ bent, welle baane, gèlle bent, zèlle beene, bent en/bon-t- em, 'k hem gebonne*
 Booischot: *idem maar wèlle=wåle, gèlle=gåle en zèlle=zåle, bent hâ i.p.v. ben-t-en*
 Heist en Beerzel: *idem als Schriek*

Opmerking:

Voor Schriek, Booischot, Heist en Beerzel zijn de verschillen - mijns inziens - niet zo groot. Onderlinge klankverschuivingen zijn natuurlijk aanwezig. In het door ons gebracht alfabet komen die mogelijk niet zo erg zuiver naar voor! In het aangehaalde werk vonden we - spijtig genoeg - geen vergelijkende studie voor Itegem en Wiekevorst, anders hadden we die zeker niet achterwege gelaten.